

IRENEUSZ FRELICHOWSKI
Bydgoszcz

POLITYKA SPOŁECZNA WOBEC RODZINY WIEJSKIEJ NA PRZYKŁADZIE GMINY BIAŁE BŁOTA

1. Charakterystyka gminy

Gmina Białe Błota położona jest na zachód od miasta Bydgoszczy, z którym graniczy. Obszar gminy wynosi 12 190 ha, w tym lasy zajmują 6 371 ha, użytki rolne 4 350 ha, a grunty orne 2 461 ha. Rolnicy indywidualni posiadają 2 624 ha użytków rolnych. Pozostałe użytki rolne znajdują się we władaniu dwóch zakładów Państwowych Przedsiębiorstw Rolnych.

Gleby w gminie są bardzo słabe. W klasyfikacji bonitacyjnej najwięcej użytków występuje w klasie V i VI.

Na terenie gminy jest 589 indywidualnych gospodarstw rolnych w następujących grupach:

- od 0,51– 2,00 ha – 238 gospodarstw
- od 2,01– 5,00 ha – 158 gospodarstw
- od 5,01–10,00 ha – 93 gospodarstwa
- powyżej 10,00 ha – 100 gospodarstw

Ogółem gminę zamieszkują 1 522 rodziny, a pracujących w gospodarstwach rolnych jest 589 rodzin.

Rodziny pracujące w indywidualnych gospodarstwach rolnych można podzielić na:

- rolnicze – utrzymujące się z pracy w gospodarstwie, których jest 208,
- dwuzawodowe z pracującą głową rodziny, których jest 302,
- dwuzawodowe z pracującym członkiem rodziny, których jest 79.

Pozostałe rodziny zamieszkujące gminę to rodziny posiadające nieruchomości i pracujące w zakładach przemysłowych na terenie gminy i w Bydgoszczy oraz rodziny rencistów i emerytów.

W tak pogrupowanych rodzinach różny jest ich udział w procesie przemian społecznych dokonywanych na wsi.

W niniejszym artykule przedstawię przemiany społeczne rodzin posiadających indywidualne gospodarstwa rolne oraz otrzymujących świadczenia emerytalne i rentowe za przekazane gospodarstwa rolne.

2. Polityka socjalna państwa wobec rodzin chłopskich

Zmiany w poziomie życia ludności chłopskiej w Polsce Ludowej są znaczne. Dotyczą one zarówno dochodów jak i uprawnień socjalnych. Zasadnicze zmiany w tym zakresie nastąpiły po roku 1970, kiedy uznano nadrzędność celów społecznych w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju.

Zasada ta została przyjęta w polityce partii w odniesieniu do całego społeczeństwa. Problemy rodziny chłopskiej były i są rozwiązywane stopniowo.

Na poprawę warunków materialnych duży wpływ miały zmiany cen skupu produktów rolnych. Podwyżkami cen skupu objęte zostały wszystkie ważniejsze produkty rolne, jednak nie w jednakowej skali.

Na przestrzeni lat 1971–1979 podwyżki cen obejmowały następujące artykuły:

- bydło rzeźne z 11,74 zł za 1 kg w roku 1971 do 40 zł za 1 kg w roku 1979,
- trzoda chlewna z 20,86 zł za 1 kg w roku 1971 do 45,50 zł za 1 kg w roku 1979,
- owce rzeźne z 9,53 zł za 1 kg w roku 1971 do 42 zł za 1 kg w roku 1979,
- mleko z 2,64 zł za 1 litr w roku 1971 do 5,84 zł za 1 litr w roku 1979,
- buraki cukrowe z 60 zł za 1 q w roku 1971 do 107 zł za 1 q w roku 1979,
- ziemniaki z 79 zł za 1 q w roku 1971 do 220 zł za 1 q w roku 1979,
- zboże z 250 zł za 1 q w roku 1971 do 450 zł za 1 q w roku 1979.

Duży wpływ na poprawę warunków materialnych rodzin chłopskich miało zniesienie obowiązkowych dostaw zbóż, ziemniaków i żywca. Obowiązkowe dostawy zostały zniesione na podstawie Ustawy z dnia 26 października 1971 r. o zniesieniu obowiązkowych dostaw zbóż, ziemniaków i zwierząt rzeźnych¹. Umożliwiło to ukierunkowanie gospodarstwa w zakresie produkcji rolnej, a tym samym osiągnięcie lepszych efektów gospodarczych i ekonomicznych. Zmniejszone zostały obciążenia podatkowe². Wprowadzono system ulg, dotacji i bonifikat w rozliczeniach z gospodarstwami rolnymi³.

Przepisy te umożliwiły poprawę warunków materialnych rodzin z terenu gminy. Jednym z czynników świadczących o tym są zwiększone nakłady na inwestycje związane z produkcją rolną.

Od roku 1971 na terenie gminy wybudowano 67 budynków inwentarskich i 45 budynków mieszkalnych. Budownictwo inwentarskie było prowadzone przez rodziny rolnicze utrzymujące się z pracy w gospodarstwie. Natomiast budownictwem mieszkaniowym zajęły się wszystkie grupy rodzin.

Budownictwo mieszkaniowe po roku 1971 różni się wyposażeniem budynków w instalacje energetyczno-ogrzewcze i w wodociąg. Budynki mieszkalne sprzed roku 1971 nie były wyposażone w centralne ogrzewanie i w wodociąg, ogrzewano je tradycyjnymi piecami.

Innym miernikiem poprawy warunków materialnych rodziny jest ilość maszyn i urządzeń zakupionych w celu usprawnienia pracy w gospodarstwie. Od 1970 roku na terenie gminy zakupiono 40 ciągników, 50 przyczep ciągnikowych, 34 plugi do ciągników, 7 maszyn omlotowych, 1 kombajn zbożowy, zainstalowano 20 dojarek oraz zmechanizowano 29 budynków inwentarskich.

Na podstawie obserwacji należy stwierdzić, że sytuacja dochodowa rodzin dwuzawodowych z pracującą głową rodziny i jej członkami jest korzystniejsza. Świadczą

o tym lepsze wyposażenie mieszkania oraz ilość posiadanego sprzętu i maszyn do prowadzenia gospodarstwa. Sytuacja ta jest spowodowana tym, że niska bonitacja gleb powoduje stosunkowo małe dochody z produkcji rolnej.

Od 1 stycznia 1971 r. ludność wiejska została objęta bezpłatną opieką lekarską⁴. Decyzja ta była kolejnym etapem likwidacji różnic między pracownikami gospodarki uspołecznionej a mieszkańcami pracującymi w gospodarstwach indywidualnych. Z uprawnienia tego na terenie gminy skorzystały 253 rodziny, a pozostałe posiadały już to uprawnienie z tytułu pracy. Po wprowadzeniu bezpłatnej opieki lekarskiej zwiększyła się ilość osób korzystających z placówek służby zdrowia na terenie gminy zarówno w Ośrodku Zdrowia w Łochowie jak i w Białych Blotach.

Rodziny wiejskie uzyskują również społeczne korzyści w wyniku wprowadzenia Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin⁵. Ustawa ta zapewnia rolnikom:

- emerytury,
- renty inwalidzkie,
- renty z tytułu wypadków przy pracy,
- renty z tytułu chorób zawodowych,
- renty rodzinne,
- dodatki do rent i emerytur,
- świadczenia lecznicze,
- zasiłki chorobowe,
- zasiłki porodowe,
- zasiłki na dziecko kalekie,
- zasiłki pogrzebowe,
- jednorazowe świadczenie pieniężne z tytułu wypadku przy pracy,
- jednorazowe świadczenie pieniężne z tytułu urodzenia dziecka.

Warunkiem otrzymania świadczeń rentowych jest sprzedaż produktów rolnych co najmniej za 15 000 zł. Wysokość tego świadczenia uzależniona jest od wielkości produkcji sprzedanej.

Ustawa ta w pełnym zakresie będzie obowiązywała od 1 lipca 1980 r. Jednakże z chwilą ogłoszenia ustawy mogli z niej skorzystać rolnicy, którzy osiągnęli 80 lat życia lub zaliczeni zostali do I albo II grupy inwalidów.

W latach 1978 i 1979 z prawa tego skorzystało 17 rodzin, a przeciętna renta na rodzinę wyniosła 2 300 zł.

Korzystniejszą sytuacją przedstawia się w rodzinach dwuzawodowych, ponieważ osoba pracująca ma możliwość otrzymania połowy drugiego świadczenia emerytalnego. W latach 1978 i 1979 z tej grupy rodzin świadczenia emerytalne otrzymały 4 rodziny, a przeciętne świadczenie na rodzinę wynosiło 4 300 zł.

Świadczenia emerytalne na podstawie obecnie obowiązującej ustawy są wyższe o 800 zł od świadczeń otrzymywanych przez rodzinę rolnika w oparciu o ustawę emerytalną z 1974 roku⁶.

Rolnicy otrzymywali również w ostatnich dwóch latach świadczenia z tytułu wypadków przy pracy w gospodarstwie rolnym. Przeciętna wysokość odszkodowania z tego tytułu wynosiła 10 000 zł. Niezależnie od tego świadczenia rolnicy otrzymali za

każdy dzień niezdolności do pracy odszkodowanie w wysokości 50 zł.

Przedstawione zostały tylko niektóre problemy z zakresu polityki społecznej na terenie gminy Białe Błota. Nie zostało uwzględnione uczestnictwo rodziny wiejskiej w kulturze oraz wykorzystanie czasu wolnego.

Rozwiązywanie spraw socjalnych i wyrównywanie warunków życia na wsi i w mieście jest procesem długofalowym.

PRZYPISY

¹ Dz. U. nr 27, poz. 253, 1971

² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1971 r. w sprawie podatku gruntowego (Dz. U. nr 31, poz. 282)

³ Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 22 stycznia 1979 r. w sprawie zasad i warunków pomocy państwa dla indywidualnych gospodarstw rolnych i zespołów rolników (M. P. nr 4, poz. 39)

⁴ Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 14.XII.1971 r. w sprawie udzielania świadczeń przez Zakłady Społecznej Służby Zdrowia osobom prowadzącym gospodarstwa rolne (Dz. U. nr 37, poz. 345)

⁵ Dz. U. nr 32, poz. 140, 1977

⁶ Ustawa o przekazywaniu gospodarstw rolnych na własność Państwa za rentę i spłaty pieniężne (Dz. U. nr 21, poz. 118, 1974)